

4. Майгур М. О. Обвинувальний акт: теоретичні та практичні питання / М. О. Майгур // Вісник Академії адвокатури України. – 2016. – Харків. – С. 113–119.

5. Конвенція про захист прав та основоположних свобод. Практика застосування – вироки, постанови, ухвали. – С. 876–911.

Матчук Світлана Василівна, кандидат юридичних наук, викладач кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕДМЕТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Юридична відповідальність за екологічні правопорушення є важливим засобом забезпечення законності в екологічній сфері. Вона виступає різновидом юридичної відповідальності в цілому, а тому їй властиві всі ознаки останньої.

Водночас стосовно екологічної сфери юридична відповідальність має і свою специфіку, обумовлену особливостями екологічного правопорушення як обов'язкової підстави для застосування санкцій до порушників екологічного законодавства. Такі особливості впливають зі специфіки екологічної сфери. Це стало приводом для виділення деякими правознавцями еколого-правової відповідальності як самостійного виду поряд з адміністративною, кримінальною, цивільно-правовою та дисциплінарною відповідальністю. Але для цього немає достатніх підстав, бо фактично немає правових санкцій, які не охоплювалися б адміністративною, кримінальною, цивільно-правовою та дисциплінарною відповідальністю. Та й віднесення тих або інших правопорушень до групи екологічних зовсім не означає, що за їх вчинення мають застосовуватись якісь особливі еколого-правові санкції.

В екологічній сфері домінуючими є заходи адміністративної, кримінальної, цивільно-правової і дисциплінарної відповідальності як інтегрованого методу галузі екологічного законодавства. Дія комплексного інституту юридичної відповідальності у цій сфері має екологічний відтінок, але в цілому вона підпорядкована загальним закономірностям дії зазначених видів юридичної відповідальності і в інших сферах суспільних відносин.

У зв'язку з цим, слід погодитись із твердженнями тих науковців, які зазначають: «не слід ігнорувати вживання терміна «еколого-правова (екологічна) відповідальність», але не у значенні такої відповідальності як окремого виду, а як комплексного правового інституту застосовуваної в екологічній сфері адміністративної, кримінальної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності [1, с. 26].

Отже, юридична відповідальність за екологічні правопорушення – це сукупність правових засобів, встановлених законодавством (адміністративним, кримінальним, цивільним, трудовим, фінансовим та іншим), які застосовуються у випадках порушення вимог щодо охорони довкілля та екологічної безпеки населення, умов та режиму використання природних ресурсів, завдання шкоди навколишньому природному середовищу [2, с. 131].

Екологічний відтінок юридичної відповідальності виявляється в екологічному правопорушенні. Під ним розуміється протиправне діяння (дія або бездіяльність), що порушує встановлений екологічний правопорядок і за вчинення якого законом передбачена юридична відповідальність.

Екологічні правопорушення мають різну природу, різний ступінь суспільної шкідливості (небезпеки). Крім того, інститут юридичної відповідальності за екологічні правопорушення має комплексний характер. Попри відмінності між ними, екологічні правопорушення мають цілу низку спільних юридичних ознак, через які можна розкрити зміст екологічного правопорушення як підстави для застосування екологічних санкцій.

Ця сукупність ознак формує склад екологічного правопорушення. До них належать об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. У самому загальному вигляді під об'єктом (предметом) екологічного правопорушення розуміється комплекс суспільних правовідносин екологічного характеру, які становлять екологічний правопорядок в країні. У складі цього комплексу виділяється загальний і спеціальні об'єкти екологічних правопорушень. Загальний об'єкт стосується правовідносин, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища загалом.

Категорію спеціальних об'єктів екологічних правопорушень становлять групи однорідних суспільних відносин охорони і раціонального використання землі, надр, вод, лісів та іншої рослинності, природних територій та об'єктів

особливої охорони тощо. Переважна більшість встановлених законодавством санкцій стосується саме цих об'єктів екологічних правопорушень.

Характеристика об'єкта екологічного правопорушення була б неповною без виявлення його предмета – однієї з найважливіших ознак об'єктивної сторони екологічного правопорушення. Предметом екологічного правопорушення є природне середовище в цілому і його окремі компоненти. Детально предмет екологічних правопорушень визначається в ст. 5 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», в якій встановлено, що державній охороні і регулюванню використання на території України підлягають: навколишнє природне середовище як сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів, природні ресурси, як залучені в господарський обіг, так і не використовувані в народному господарстві в даний період (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліс та інша рослинність, тваринний світ), ландшафти та інші природні комплекси [3]. Особливій державній охороні підлягають території та об'єкти природно-заповідного фонду України й інші території та об'єкти, визначені відповідно до законодавства України. Державній охороні від негативного впливу несприятливої екологічної обстановки підлягають також здоров'я і життя людей.

Отже, предметом екологічних правопорушень слід вважати різні компоненти природного середовища, невідокремлені завдяки людській праці від природних умов існування, або такі, що хоч і акумулюють у собі певну кількість людської праці, але залишаються в природному середовищі чи внесені в неї для виконання своїх біологічних та інших природних функцій.

Список використаних джерел

1. Шемшученко Ю. С. Административная ответственность в области охраны окружающей среды / Ю. С. Шемшученко. – Киев : Юрид. думка, 2010. – 48 с.
2. Дорогунцов С. І. Екосередовище і сучасність / С. І. Дорогунцов, М. А. Хвесик, Л. М. Горбач // Природне середовище у сучасному вимірі. – Т. 1. – Київ : Кондор, 2006. – С. 176.
3. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] : Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>. – Назва з екрана.